

Sarvinoz OTAMURATOVA,
O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali o'qituvchisi
E-mail: sarvinoz1@gmail.com

O'zMU professori v.b., psixologiya fanlari doktori N.Mullaboyeva taqrizi asosida

AGE AND GENDER CHARACTERISTICS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE AMONG ADOLESCENTS PRONE TO INTERNET ADDICTION

Annotation

In the current third millennium, the development of information technology is accelerating in seconds. The form of interpersonal communication of people is also intense in proportion to these actions. Real-world understanding of human perception is gaining negative aspects such as decreased expression control, cyberaddiction, acceptance of virtual environment culture, resulting in a decline in emotional intelligence. In this work, two groups of adolescents who are prone to internet addiction behavior are studied in relation to the emotional intelligence characteristics of experimental (prone to internet addiction) and control (non-internet addiction) groups as well as personality traits.

Key words: Internet addiction susceptibility, emotional intelligence, adolescence, personality traits, individual differences, non-verbal speech, body movement, virtual environment, obsessive-compulsive disorder.

ВОЗРАСТНЫЕ И ГЕНДЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА СРЕДИ ПОДРОСТКОВ, СКЛОННЫХ К ИНТЕРНЕТ-ЗАВИСИМОСТИ

Аннотация

В нынешнем третьем тысячелетии развитие информационных технологий ускоряется с каждой секундой. Форма межличностного общения людей также становится интенсивной, пропорционально этим действиям. Понимание чувств людей в реальном мире приобретает негативные аспекты, такие как снижение способности контролировать свои выражения, кибераддикция, принятие культуры виртуальной среды, что приводит к снижению эмоционального интеллекта. В этой работе исследуются две группы подростков, склонных к интернет-зависимости, в зависимости от характеристик эмоционального интеллекта и личностных качеств экспериментальной (склонных к интернет-зависимости) и контрольной (не зависящих от интернета) групп.

Ключевые слова: Восприимчивость к интернет-зависимости, эмоциональный интеллект, подростковый возраст, черты личности, индивидуальные различия, невербальная речь, движения тела, виртуальная среда, обсессивно-компульсивное расстройство.

INTERNET TOBELIGIGA MOYIL O'SPIRINLAR ORASIDA HISSIY INTELLEKTNING YOSH VA JINS XUSUSIYATLARI

Annotatsiya

Hozirgi uchinchi mingyillikda axborot texnologiyalarining rivoji soniya sayin tezlashib bormoqda. Insonlarning shaxslararo muloqot shakli ham ushbu harakatlarga mutanosib ravishda shiddatli kechmoqda. Real dunyodagi insonlar tuyg'usini tushunish, ifodalarni nazorat qilish imkoniyati kamayishi, kiberaddiksiya, virtual muhit madaniyatini qabul qilish kabi salbiy jihatlari ortirib olmoqda, natijada hissiy intellekti pasaymoqda. Ushbu ishimizda Internetga qaramlik xatti-harakatlariga moyil bo'lgan o'spirinlarning ikki guruhga eksperiment (Internetga qaramlikka moyil) va nazorat (Internetga qaram bo'lmagan) guruhlarining hissiy intellekt xususiyatlari hamda shaxs xususiyatlariga bog'liq o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Internetga qaramlikka moyillik, hissiy intellekt, o'spirinlik, shaxs xususiyatlari, individual farqlar, noverbal nutq, tana harakati, virtual muhit, obsessif buzilish.

Kirish. Rivojlanib kelayotgan jamiyatning asosiy muammolaridan bir bu - yoshlarning barkamol shaxs, komil inson, ruhan baquvvat va har tomonlama raqobatbardosh bo'lib voyaga yetishi, ularda ma'naviy-ahloqiy normalarning shakllantirish, vatanparvarlik tuyg'ularini kamol toptirish, zamonaviy dunyodagi shiddat bilan o'zgarishlarga nisbatan mustaqil va qat'iy pozitsiyadan turib yangicha muammolarni innovatsion tarzda konstruktiv hal eta oladigan, shaxslararo munosabat doirasida shaxsiy va umuminsoniy qadriyatlarga tayanib, o'zini anglagan va o'zgalarning tuyg'ularini tushunib ular bilan kirisha oladigan, kelajakka ishonch ruhi bilan boqadigan yoshlar zarurdir [1].

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Shiddatli zamonamizda har bir yosh axborot texnologiyalaridan doimiy foydalanish ehtiyojiga ega. Raqamli va hissiy kompetensiyalarning ustuvorligi shaxsning ijtimoiy moslashuvi va ishlash samaradorligining dolzarbligi bilan

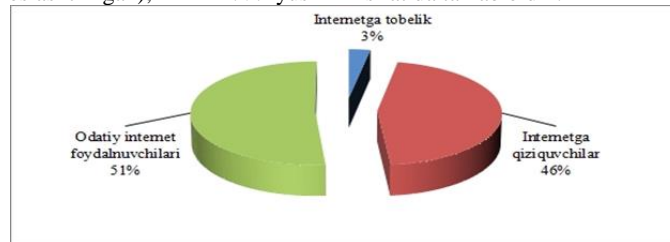
izohlanadi [2]. Garchi hissiy intellekt tez robotlashtirishga tobe bo'lmagan kam sonli ko'nikmalardan biri bo'lsa-da [3], yordamchi robototexnika doirasida operator va mijoz o'rtasidagi aloqada potentsial hissiy stressni kamaytirish uchun hissiy reaksiyalarni tan oladigan raqamli yordamchilar allaqachon yaratilgan [4]. Shunga qaramay, raqamli texnologiyalarning shaxsning hissiy sohasiga ta'siri haqidagi bilimlar noaniq va tarqoq. Shunday qilib, ba'zi tadqiqotchilar raqamli texnologiyalarning hissiy farovonlikka, o'z hissiy tajribalarini tushunishga, boshqalarga empatiyaga va hissiyotlarning ijtimoiy almashinuviga ijobiy ta'sirini tasvirlaydilar [5]. Boshqa tadqiqotchilar hissiy o'zaro ta'sirning valentligini, hissiy o'zaro ta'sir sifatini va raqamli xulq-atvor maqsadiga erishish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishning salbiy oqibatlariga e'tibor berishadi. Maqolaning maqsadi raqamli texnologiyalardan foydalanish va shaxsning hissiy intellekti o'rtasidagi bog'liqlik

bo'yicha tadqiqotlar natijalarini umumlashtirishdir. Tadqiqot sharhining nazariy va uslubiy asosini madaniy-tarixiy yondashuv tashkil etadi. Hissiy intellekt darajasi yuqori bo'lgan talabalar soni 3,8 baravar oshdi [6]. Boshqa bir tadqiqot, raqamli ta'lim texnologiyalarining o'z kasbiy faoliyatida ushbu mahoratga muhtoj bo'lgan sayyohlik xodimlarida hissiy intellektni rivojlantirishga ijobiy ta'sirini tasdiqladi [7]. Hissiy intellekt ham yangi, raqamli shaklga ega bo'lishi aniq bo'ladi. "Raqamli hissiy intellekt" hodisasining kontseptualizatsiyasi bo'yicha ma'lumotlar olindi [8]. Video suhbatlar va depressiv alomatlar va tashvish belgilari bilan video ko'rish o'rtasida kuchli bog'liqlik aniqlandi [9]. Raqamli qurilmalardan foydalanishda ota-onalarning farzandlari bilan hissiy aloqalari va bolaning yuqori darajadagi hissiy intellekt darajasi o'rtasida bog'liqlik o'rnatildi [10]. Tadqiqot cheklovlarga ega, ammo olingan natijalar raqamli haqiqatning hissiy intellektning rivojlanishiga ta'sirini shu qadar aniq talqin qilmaslikka chaqiradi: oila hissiy va axborot madaniyatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Internet-syorfingga sarflangan ekran vaqti va raqamli empatiya o'rtasida ijobiy bog'liqlik aniqlandi [11]. Albatta, mazmunning tabiatini va hissiy intellektning faqat bitta tarkibiy komponenti bilan munosabatlar topilganligini hisobga olish muhimdir. Oqibatda ularda texnologiyalarga nisbatan qiziqishning ortishi va tobeklik harakatlari paydo bo'ladi. Bu esa ularning shaxsiy xususiyatlariga ta'sir etmasdan qolmaydi. Hozirgi vaqtda Internetga qaramlik muammosini o'rganishning dolzarbligi O'zbekistonda va butun dunyoda Internetdan foydalanuvchilarning soni ortib borayotganligi sababli tobora ortib bormoqda. So'nggi 10 yillikda Internetga qaramlik muammosi tobora ko'proq muhokama qilinmoqda [12].

Tadqiqotimizning maqsadi - Internetga qaramlik o'spirinlarning hissiy intellekti va xarakteristik xususiyatlarini o'rganish va tavsiflash.

Tadqiqotda quyidagi usullardan foydalandik:

- K.Young tomonidan Internetga qaramlik testi (Loskutova tomonidan moslashtirilgan); - D.V.Lyusin

1-rasm. Internet foydalanuvchilarning foiz ko'rsatkichi

Diagnostikaning ikkinchi bosqichida o'spirinlardagi emotsional intellektning xususiyatlarini, shuningdek, tanlab olgan eksperimental va nazorat guruhlaridagi o'spirinlarning xarakteristik xususiyatlarini, Internetga qaramlik darajasini o'rganishdan iborat edi. Keyingi tadqiqot ishlarimizni Internetga qaramlik shkalasi testi orqali amalga oshirdik, ushbu metodologiyada sezilarli farqlar kuzatildi. Ushbu test

tomonidan EmIn (hissiy intellektni aniqlash testi); - G.Ayzenk (shaxs ruhiy holatini baholash testi).

Eksperimental guruhga kiritish mezonlari quyidagilardan iborat:

-oxirgi 1 yil davomida Internetga kirish imkoniyatiga ega bo'lish, internetdan 2 yildan ortiq foydalanish tajribasi; - kuniga kamida 3 soat Internetda o'tkazish; - past ijtimoiy faollik (o'quv mashg'ulotlaridan tashqari sevimli mashg'ulotlarining yo'qligi, maktabdan tashqarida do'stlar bilan muloqotning yo'qligi); - afzal internet resurslari ro'yxatida onlayn o'yinlar, onlayn xaridlar, musiqa va videolar mavjudligi; - K. Yang testi (50 balldan ortiq) bo'yicha yuqori ballarning kombinatsiyasi;

Nazorat guruhiga kiritish mezonlari quyidagilardan iborat:

- Internetda kuniga 3 soatdan kam vaqt o'tkazish; - yuqori ijtimoiy faollik (xobbilar doirasini kengaytirish, do'stlar bilan uchrashuvlar chastotasidan qoniqish); - afzal internet resurslari ro'yxatida onlayn o'yinlar va onlayn xarid, musiqa va videolar yo'qligi; - K. Young testi (49 va undan kam ball) bo'yicha past ballarning kombinatsiyasi. Birlamchi diagnostika natijalari (tadqiqotning birinchi bosqichi), shu jumladan K. Young testi, tadqiqot ishtirokchisining so'rovnomasi asosida ikkita guruh tuzildi - eksperimental va nazorat. Internetga qaramlik xulq-atvori bo'lgan eksperimental guruhga o'rta yoshi 20,7 yoshda bo'lgan 100 nafar o'spirin kirdi. Nazorat guruhiga o'rta yoshi 20,7 yil bo'lgan 106 o'spirin kirdi.

Tadqiqotimiz natijalari shuni ko'rsatdiki, namunadagi o'spirinlarning 21 foizini Internetga qaramlik xatti-harakatlariga moyil deb tasniflash mumkin va o'spirinlarning 79 foizi Internetdan sog'lom foydalanish bilan ajralib turadi. Berilgan 1-rasmda tadqiqotimiz natijalarini grafik tarzda ifodaladik. Internetga qaramlikka moyilligi bor (3%) va unga qiziquvchilarni (46%) alohida eksperimental guruhi deb, odatiy Internet foydalanuvchilarni (51%) nazorat guruhi sifatida tanlab oldik.

K.S.Young tomonidan ishlab chiqilgan va Loskutova tomonidan moslashtirilgan. Ma'lumotlarni statistik qayta ishlash usulining shkalalaridagi farqlarning ahamiyatini ko'rsatdi.

K.S.Young (Loskutova)ning Internetga qaramlik testi bo'yicha olingan natijalarning guruh bo'yicha farq ko'rsatkichi tahlili

1-jadval

Shkala	Eksperimental guruh		Nazorat guruh		t	Ishonch darajasi
	O'rtacha ko'rsatkich	Standart og'ishish	O'rtacha ko'rsatkich	Standart og'ishish		
Internetga qaramlik	56,9000	8,05850	34,6500	8,91755	16,479	,000***

G.Ayzenk tomonidan "Shaxs ruhiy holatini baholash testi" metodologiyasi natijalarini tahlili

2-jadval.

Shkala	Eksperimental guruh		Nazorat guruh		t	Ishonch darajasi
	O'rtacha ko'rsatkich	Standart og'ishish	O'rtacha ko'rsatkich	Standart og'ishish		
Bezovtalik	7,2300	4,94384	7,5000	4,48679	-,383	,702
Frustratsiya	6,3000	4,8856	6,9700	5,04216	-,948	,345
Agressivlik	7,7800	4,24878	8,5300	4,62198	-,122	,264
Rigidlik	8,2600	4,73461	8,3800	4,59420	-,184	,855

Biz Internetga qaramlik xulq-atvori bo'lgan eksperimental guruhi o'spirinlari va nazorat guruhidagi o'spirinlar o'rtasida hissiy intellekt darajasida, ya'ni aloqa va ijtimoiy moslashish muvaffaqiyatini belgilaydigan qobiliyatlarida farq bor (rigidlik, frustratsiya, agressiya va bezovtalik), deb taxmin qildik, ammo tadqiqot metodikasidan olingan natijalarni tahlil qilish davomida shaxsning ruhiy holatini baholovchi metodikamizdagi shaxs xususiyatlarini nazorat va eksperimental guruhlardagi sezilarli farq kuzatilmadi.

Yuqori hissiy intellektga ega bo'lgan odamlar, boshqa atrofda odamlarning xatti-harakatlari haqida maksimal ma'lumot olish, og'zaki bo'lmagan muloqot tilini tushunish, odamlar haqida tez va to'g'ri xulosalar chiqarish, muayyan sharoitlarda ularning reaksiyalarini muvaffaqiyatli bashorat qilish va boshqalar bilan munosabatlarda oldindan ko'ra bilish qobiliyatiga ega, bu ularning muvaffaqiyatli ijtimoiy moslashuvi rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Hissiy intellekt darajasi past bo'lgan shaxslar odamlarning xatti-harakatlarini tushunish va bashorat qilishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin, bu munosabatlarni murakkablashtiradi va ijtimoiy moslashish qobiliyatini pasaytiradi. Hissiy intellektning pastligi Internetga qaramlikning paydo bo'lishiga yordam beradi deb taxmin

3-jadval

Shkala	Eksperimental guruh		Nazorat guruh		t	Ishonch darajasi
	O'rtacha ko'rsatkich	Standart og'ishish	O'rtacha ko'rsatkich	Standart og'ishish		
Boshqa odamlarning his-tuyg'ularini tushunish (BOHT)	15,5500	2,52413	16,7100	3,27924	-2,953	,004**
Boshqa odamlarning his-tuyg'ularini boshqarish (BOTB)	15,5500	2,52413	16,7100	3,27924	-2,953	,004**
O'z his-tuyg'ularini tushunish (O'TT)	15,4800	4,39577	16,6700	3,79009	-2,002	,048*
O'z tuyg'ularingizni boshqarish (O'TB)	10,7500	2,70194	11,8000	3,35448	-2,799	,006**
Ifodani nazorat qilish (INQ)	10,4000	2,15557	11,5900	2,62503	-3,508	,001***
Shaxslararo hissiy intellekt (ShHI)	32,9400	6,02322	35,9600	7,89952	-3,047	,003**
Intrapersonal hissiy intellekt (IEI)	22,8500	10,65186	24,1700	8,82954	-,911	,365
Tuyg'ularni tushunish (TT)	32,8700	5,02851	35,9200	6,59152	-3,786	,000***
Tuyg'ularni boshqarish (TB)	36,7000	4,54050	40,1000	6,59737	-4,604	,000***
Umumiy hissiy aql darajasi (UEI)	69,5700	7,82027	76,0200	11,67401	-4,944	,000***

Tadqiqotimiz ma'lumotlari Internetga bog'liq bo'lgan o'spirinlarning hissiy intellekt darajasining Internetdan sog'lom foydalanish bilan tavsiflangan o'spirinlarning hissiy intellekt darajasiga nisbatan sezilarli darajada pasayishini ko'rsatadi va bu pasayish tendensiyasi nafaqat darajada ko'rinadi, balki umumiy hissiy intellektning alohida tarkibiy qismlarida ham buni ko'rishimiz mumkin. Yuqoridagi jadvalda buning ayni tuzilishi berilgan. Agar biz aniqroq farqlar haqida gapiradigan bo'lsak, biz Internetga qaramlik xatti-harakatlariga moyil bo'lgan o'spirinlarda suhbatdoshining oldida his-tuyg'ularni tushunish, tuyg'ularini boshqarish, o'z tuyg'ularini tushunish va boshqarish, o'z ifodalarni nazorat qilish va ma'lum bir suhbatdoshiga nisbatan his-tuyg'ularini tasvirlash qobiliyatining pasayishini ko'ramiz.

Yuqorida aytilganlarning barchasini umumlashtirib, biz hissiy intellektning pasayishi ma'lum xarakteristik xususiyatlar bilan birgalikda Internetga qaramlik xatti-harakatlarining rivojlanishi uchun qulay zamin yaratishi mumkin degan taxminni aytishimiz mumkin. Biroq, shu bilan birga, biz Internetga qaram bo'lgan o'spirinlarda topilgan hissiy intellektning xususiyatlari qaramlikning shakllanishiga sabab bo'lmagan, balki Internetga bo'lgan ishtiyok paytida

qilish mumkin, chunki onlayn bo'lgan odam virtual muloqotni xohlaydimi yoki yo'qmi, o'zi uchun tanlashi mumkin. Hissiy intellektning rivojlanish darajasi bo'yicha statistik jihatdan muhim natijalarga erishganimiz sababli, biz bu hissiy intellektni aks ettirish bilan bog'liq shaxs xususiyatlarini belgilaydigan ajralmas intellektual qobiliyat sifatida rivojlanmagan deb taxmin qilishimiz mumkin. D. Lyusinning hissiy intellekt testi natijalari tahlili amalga oshirildi. Biz nazorat guruhidagi o'spirinlar va internetga qaramlik xatti-harakatlariga moyil bo'lgan o'spirinlarning hissiy intellekt darajasidagi farq haqida taxmin qildik. Ushbu muammoni hal qilish uchun biz D. Lyusin tomonidan moslashtirilgan hissiy intellektning EmIn (hissiy intellekt testi) diagnostika usulidan (D.Lyusin, 2009) foydalandik. Biz quyidagi parametrlarni o'rgandik: his-tuyg'ularni boshqarish, tushunish, boshqalarni tushunish va boshqarish, ifodani nazorat qilish, interpersonal hissiy intellekt, umumiy hissiy intellekt va uni tahlil qilish; his-tuyg'ularni ongli ravishda boshqarish ko'rsatkichlari nazorat guruhidagi respondentlarning ko'rsatkichlaridan keskin farq qiladi.

D. Lyusin tomonidan EmIn (hissiy intellekt testi) metodologiyasi (D.Lyusin, 2009) shkalalari bo'yicha guruh bo'yicha farq ko'rsatkichi tahlili

shakllanganligini butunlay inkor etmaymiz. Internet faoliyatining bir qator xususiyatlari (masalan, og'zaki bo'lmagan kommunikativ tomonning to'liq yo'qligi).

Xulosa. Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'spirinlarning umumiy guruhida Internetdan qaramligiga moyil bo'lgan o'spirinlarning 21 foizi va sog'lom internetdan foydalanish bilan ajralib turadigan o'spirinlarning 79 foizi aniqlangan. Internetga qaram bo'lgan o'spirinlarning hissiy intellekti Internetni suiiste'mol qilmaydigan o'spirinlarning hissiy intellektiga qaraganda ancha past. Eksperimental va nazorat guruhlarida o'spirinlarning xarakteristik xususiyatlarida farqlar aniqlanmadi. Olingan natijalarga asoslanib, Internetga bog'liq xatti-harakatlarga moyil bo'lgan o'spirinlarning xarakterli shaxsiy xususiyatlari (bezovtalik, agressiya, frustratsiya, rigidlik) sifatida quyidagilarni ta'kidlash mumkin: hissiyotdagi qattqlik, umumiy bezovtalik, agressiya, kayfiyatning o'zgarishi, xatti-harakatni samarali ixtiyoriy tartibga solish qobiliyatining pasayishi, qo'zg'aluvtchanlik, ichki kuchlanish, xavotirlanish, kutish, qaramlik. Internet tobeligiga moyil o'spirinlarning xarakterli xususiyatlarning quyidagi turlari bilan ajralib turadi: apatik, nevrastenik, egosentrik, paranoid, senzitiv, tashvishli.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Axborot texnologiyalari sohasida ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish va ularni IT-industriya bilan integratsiya qilish chora-tadbirlari to'g'risida" gi qarori, 06.10.2020 yildagi PQ-4851-son.
2. Беркович О.А., Беркович М.И. Вызовы цифрового общества и социально-экономические трансформации как контексты развития мышления обучающихся // Модернизация системы профессионального образования, на основе

- регулируемого эволюционирования: материалы XVIII Междунар. науч.-практ. конф. (Москва–Челябинск, 14 ноября 2019 г.) / отв. ред. Д.Ф.Ильсов. М.; Челябинск: Изд-во ЧИППКРО, 2019. С. 242–248.
3. Гребняк О.В. Особенности формирования рынка труда молодежи в обществе цифровой экономики // Государственная молодежная политика: национальные проекты 2019–2024 гг. в социальном развитии молодежи: материалы Всерос. науч.-практ. конф. (Москва, 20–21 апреля 2020 г.) / отв. ред. Т.К. Ростовская. М.: Перспектива, 2020. С. 269–275.
 4. Erol B.A., Majumdar A., Benavidez P., Rad P., Choo K.-K.R., Jamshidi M. Toward Artificial Emotional Intelligence for Cooperative Social Human–Machine Interaction // *IEEE Transactions on Computational Social Systems*. 2020. Vol. 7, iss. 1. P. 234–246. DOI: <https://doi.org/10.1109/tcss.2019.2922593>
 5. Wadley G., Smith W., Koval P., Gross J.J. Digital emotion regulation // *Current Directions in Psychological Science*. 2020. Vol. 29, iss. 4. P. 412–418. DOI: <https://doi.org/10.1177/0963721420920592>
 6. Нозикова Н.В., Баденкова Г.Г. Взаимосвязь развития эмоционального интеллекта с активностью пользования социальными сетями в юношеском возрасте // *Известия Иркутского государственного университета. Серия: Психология*. 2020. Т. 33. С. 43–58. DOI: <https://doi.org/10.26516/2304-1226.2020.33.43>
 7. Родионова Е.В., Конюхова Т.В., Лукьянова Н.А., Конюхова Е.Т. Эмоциональный интеллект студентов цифрового поколения: опыт инженерного вуза // *Образование и саморазвитие*. 2022. Т. 17, № 4. С. 126–138. DOI: <https://doi.org/10.26907/esd.17.4.10>
 8. Kallou S., Kikilia A., Kalogiannakis M. Emotional Intelligence Development in Tourism Education and Training through Digital Technologies // *Innovations in Learning and Technology for the Workplace and Higher Education*. TLIC 2021. Lecture Notes in Networks and Systems. Vol. 349 / ed. by D. Guralnick, M.E. Auer, A. Poce. Cham, CH: Springer, 2022. P. 149–159. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-90677-1_15
 9. Audrin C., Audrin B. More than just emotional intelligence online: introducing «digital emotional intelligence» // *Frontiers in Psychology*. 2023. Vol. 14. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2023.1154355/full> (accessed: 13.07.2023). DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1154355>
 10. Fors P.Q., Barch D.M. Differential Relationships of Child Anxiety and Depression to Child Report and Parent Report of Electronic Media Use // *Child Psychiatry & Human Development*. 2019. Vol. 50, iss. 6. P. 907–917. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10578-019-00892-7>
 11. Отамуратов, Р. У. Психологические особенности эмоционального интеллекта человека в интернет-среде (на примере молодёжь) / Р. У. Отамуратов, П. Н. Устин // *Мир науки. Педагогика и психология*. — 2023. — Т. 11. — № 5. — URL: <https://mir-nauki.com/PDF/15PSMN523.pdf>